

Universitätsbibliothek Wuppertal

Pvb. Virgilio Maronis Bucolicorum Eclogæ X, Georgicorum Libri III, Æneidos Libri XII

Vergilius Maro, Publius

Genevæ, M.DC.XXXVI.

Ecloga III. Palæmon

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-548](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-548)

hic fastidit Alexis. Alium Alexim, alium puerum formosissimum, qui te minimè spernat. Et vult quidam in hoc loco esse allegoriam antiquam in Augustum: vt intelligamus, Inuenies alium imperatorem, si te Augustus contemnit pro agris rogantem. Sed melius simpliciter accipimus hunc locum. Nam nihil habet quod possit ad Cæsarem trahi: Illud verò paulò post penè apertè dicitur in Augustum Cæsarem, Quoniam fors omnia versat.

ECLOGA III. PALÆMON.

MENALCAS. DAMOETAS. PALÆMON.

B Mc.

*Te mihi Damœta cuium pecus? an Melibœi?
Non, verum Aegoni: nuper mihi tradidit Aegon.*

Da.

loquitur: sed introductæ tantum personæ. Nouimus autem tres esse characteres dicendi: Vnum exegeticum, in quo tantum poeta loquitur: vt est in tribus libris Georgicorum. Alium dramaticum, in quo nusquam poeta loquitur: vt est in comœdiis & tragœdiis. Tertium mistum, vt est in *Aenide*: nam & poeta illic, & introductæ personæ loquuntur. Hos autem omnes characteres in bucolico esse conuenit carmine: sicut liber etiam iste demonstrat. Nam habet illum exegeticum, in quo tantum poeta loquitur: vt, Sicelides musæ, paulo maiora canamus. Habet mistum, vt Extremum hunc *Arethusa* mihi concede laborem. Nam etiam Gallum illic inducit loquentem. Habet dramaticum, vt in prima Eclogâ: item in hac, quam miro ordine ex rebus communibus veniente composuit. Habet enim in ipso quasi primo occurso, lites & iurgia: Inde quaritur iudex, quo præsent, habeant conflictum & disceptationem. Sequitur indententia, quæ vniuersa concludit. *Cuium pecus? Ab amaritudine cœpit.* Nam dicendo, cuium pecus, ostendit eum esse mercenarium. Est autem Theocriti carmen, *εἰπέ μοι ὡς κέρδιον τίς ἐστι βίη? ἢ ὅτι οἷον ἔσται? ἢ δὴ δὴ δὴ ἀγῶν?*. Cuium autem antiquè ait, vitans ὀμολογῆσαι, ne diceret cuius pecus: quod modo trium est generum. Antiqui dicebant sicut meus, mea meum, sic cuius cuium. Terentius, *Quid virgo, cuius est? Non, verum Aegoni.* Amare etiam hæc ritualis eius pecora esse dicit: & vt diuitias illius ostendat: & dicat duras esse huius partes, si quidem ritualis eius, traditis ouibus, solus amicæ communis amoribus vacet. *Mihi tradidit.* Meæ fidei commisit, & credidit.

Mc. *Infelix ô semper ouis pecus: ipse Neeram
Dum fouet, ac ne me sibi præferat illa, veretur.
Hic alienus ouis custos bis mulget in hora:
Et succus pecori, & lac subducitur agnis.*

B

Da. *Pa cuius ista viris tamen obiiicienda memento.
Nouimus & qui te transuersa tuentibus hircis,
Et quo (sed faciles nymphæ rursere sacello.)*

Infelix ô semper ouis pecus. Ordo est, ô infelix pecus semper ouis: id est semper futurum imbecille. *Neeram.* Amicam communem suam & Menalcæ. *Dum fouet.* Dum amplectitur. *Præferat illa, veretur.* Ac si diceret, ideo timet ab illa discedere: quia scit me præferri, si ipse discesserit. *Bis mulget in hora.* Quod vix per totum diem potest in ouibus fecundis fieri. Nam pro laude in Georgicis posuit, bis ad diem mulgeri oves: dicens, Quod surgente die mulserit, horisque diurnis, Noctæ premunt: quod iam tenebris & sole cadente, Sub lucem exportant calathis. Quid autem sit Bis mulget in hora, ipse dicit, *Et succus pecori, & lac subdui iur agnis.* Melius hic distinguitur: licet possit dici etiam, parcius ista. Sensus autem est, Non valde hæc obiiicere, tamen scias viris fortibus obiiiciendas rapinas. Ipse enim vit in nono, Conuestare iuuat prædas, & viuere raptis. *Non mis & qui te.* Subaudi corruerunt quod suppressit vercundè: licet Theocritus apertè ipsam turpitudinem ponat & exprimat. *ἢ ἢ μὴ μὴ ὄτ' ἴσθ' ἡγάθησας αὐτὸ τὸ στυγρὸν ἢ τὸ τὸ κερῆσθαι.* *Sac. flo.* Id est in loco sacro. nam diminutiue dictum

est, *Transuersa tuentibus hircis*. Hircos, Id est capros, libidinosa constat esse animalia. Vnde Horatius, *Libidinosus immolabitur caper*, & *agna tempestatibus*. Quod etiam Plinius Secundus dicit, *Hirci si casu aliquos coeuntes vident, adeo indignantur, ut in eos penè impetum faciant*. Hinc est, *Transuersa tuentibus hircis*, id est vestram turpitudinem indignantibus. Alij hoc improbant, & legunt *hirquis*. Hirqui autem sunt oculorum anguli, secundum Suetonium *Tranquillum*, in vitiis corporalibus, ut sit sensus, Nouimus qui te corruerit, *hirquis transuersa tuentibus*: & est *Hypallage*, pro, oculis in hirquos retortis, quam rem solet libido perficere. Vnde Iuuenalis, *Oculisque in sine tremenis*. Persius, *Parvum fractus oculo*. Sed *faciles nymphæ visere*. Ideo (inquit) indulgere nymphæ, quia mites sunt & exorabiles. Sic in Georgicis, Et faciles venerare Napæas.

Mc. *Tum credo, cum me arbutum videre Myconis,
Atque mala vites incidere falce nouellas.*

Da. *Aut hic ad veteres fagos, cum Daphnidis arcum
Fregisti, & calamos: que tu peruerse Menalca,
Et cum vidisti puero donata, dolebas:
Et si non aliqua nocuisses, mortuus esses.*

Tum credo. Et rusticè & naturaliter respondet. non enim antè purgat obiecta, sed alia obicit. Ita enim irati facere consueverunt, cum aut non potuerint, aut noluerint obiecta dissoluere. *Mala falce*. Quia tu malè vteris. Et dictum est ex affectu vtenis: sicut, Inutile ferrum Cingitur. In hoc autè maximè nefas est, quod ait, vites nouellas. Nam vetulæ & cum vtilitate inciduntur. Fuerat autem capitale supplicium arbores alienas incidere. Et *Arbutum* quidam locum in quo arbores sunt volunt accipere, sicut salictum, *Arcum*, & *calamos*. Nam habent arma pastores: ut in Georgicis docuit, *Armæque, Amycleumque, canem, Cressæque pharetras*: *Peruerse Menalca*. Aut conuerse ad turpitudinem, aut intelligamus quendam fuisse Menalcam nobilem: ut istum peruersum Menalcam dixerit, illius comparatione. Sic Sallustius, *Senus iste Remulus*. *Aliqua nocuisses*. Id est aliquatenus, aliqua ratione.

Mc. *Quid domini faciant, audent cum talia fures?
Non ego te vidi Damonis pessime caprum
Excipere insidiis, multum latrante lycisca?
Et dum clamarem, Quo nunc se proripit ille?
Tityre coge pecus: tu post carecta latebas.*

Da. *An mihi cantando victus non redderet ille,
Quem mea carminibus meruisset fistula caprum?
Si nescis, meus ille caper fuit, & mihi Damon
Ipse fatebatur, sed reddere posse negabat.*

Quid domini faciant, audent cum talia fures? Plerunque personæ suis nominibus exprimuntur, plerunque per officia designantur, ut si dicas, philolophus: nomen ipsum ponis. Si autem velis dicere, sapientiæ operam dans: personam exprimis per officium, sicut hoc loco fecit. Nam pro seruo furem posuit. Furta enim specialiter seruorum sunt. Sic Plautus de seruo, *Tu trium literarum homo visuperas me?* Id est fur. *Non ego te vidi*. Manifestè eum furti arguit, dicendo, vidi. *Excipere*. Dolo capere: ut, *Excipit incautum insidiis*. *Latrante lyciscæ* Lyciscæ sunt, ut etiam Plinius dicit, canes nati ex lupis & canibus, cum inter se forte misentur. *Proripit*. Ingerit, immittit. *Ille*. Fur. *Tityre*. Alius pastor. *Coge*. Id est, collige & in vnum redige. *Post carecta latebas*. Loca caricis plena. Carex autem, herba est acuta, & durissima, spartho similis. Alibi, Et carice pastus acuta. Sanè ut Seruius dicit super hoc loco superfluam volunt esse allegoriam, dicentes rem nesciam lectam de Virgilio. aiunt enim hoc, Varus tragœdiarum scriptor habuit uxorem literatissimam: cum qua Virgilius adulterium solebat admittere: cui etiam dedit scriptam tragœdiam, quam illa marito dedit, tanquam à se scriptam. Hanc recitauit pro sua Varus: quam rem Virgilius dicit per allegoriam. nam tragœdiæ præmium caper fuerat: Horatius, *Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum*. Sed melius simpliciter accipimus, refutandæ enim sunt allegoriæ in bucolico certamine: nisi, ut supra diximus, ex aliqua agorum perditorum necessitate descendunt. An, pro ergo, ut Comminianus dicit. *Meus caper*. Debitus merito victoriæ. *Reddere posse*. Scilicet ne suo iudicio videretur esse superatus.

Mc. *Cantando tu illum: aut unquam tibi fistula cera
Iuncta fuit: non tu in trinis indoste solebas*

A
 Stridenti miserum stipula disperdere carmen?
 Da. Vis ergo inter nos, quid possit uterque, vicissim
 Experiamur: ego hanc vitulam (ne forte recuses,
 Bis venit ad mulctram, binos alit ubere foetus)
 Depono: tu dic, mecum quo pignore certes.

Cantando tu illum Imperitus peritum. Cera iuncta fuit. Suprà, Pan primus calamos cera con-
 iungere plures Instituit. In triuiis. Consuetudo enim fuerat ut per triuia & quadriuia vlularer,
 & flebile quiddam in honorem Dianæ canerent rustici, ad reddendam Ceretis imitationem, que
 raptam Proserpinam in triuiis clamore requirebat. Nouimus autem eandem esse Proserpinam

B
 quam Dianam. sic in Aeneide, Nocturnisque Hecate triuiis vlulara per vrbes. Miserum carmen.
 Triste, flebile, quale canunt stipula: & quod congruit ad imitationem matris orbatæ. Vis ergo
 inter nos. Aut nostri comparatione: aut quod melius est, nullo iudice præsentente. postea enim ex
 improviso Palæmon aduenit. Vicissim experiamur. Id est amœbæo carmine. Amœbæum autem
 est, quoties ij qui canunt & æquali numero versuum vtuntur, & ita se habet ipsa responsio, ut
 aut maius aut contrarium aliquid dicat, sicut hic sequentia indicabunt. Ego hanc vitulam, Sub-
 distingue, ut ita intelligamus, ne eam vilem existimes. Bis venit ad mulctram: binos alit ubere foetus.
 Ut eam laudare ex foetu & ex ætate videatur. Malè enim quidam quæstionem mouent
 dicentes, vitulam paruam esse: nec congruere ut eam iam enixam esse dicamus: sed debere nos

C
 iuuenam subaudire, ut sit, Ego hanc iuuenam depono, vitulam ne fortè recuses. Nam & vi-
 tula, à viridioræ ætate dicta est, sicut virgo: ut paulò post ipse dicturus est, Si ad vitulam spectes,
 nihil est quod pocula laudes. Item, Et vitula tu dignus, & hic. Vnde & iuuenam subaudire
 non possumus: sed secundum superiorem sensum intelligamus. Vitula enim est nomen ætatis:
 non quòd tantum ante partum vaccæ possideant. Mulctram. Et fœmineo genere dicimus hæc
 mulctra: vas in quo mulgetur: & neutro, hoc mulctrale. Vnde est in Georgicis, Implebunt
 mulctralia vaccæ. Alij faciunt discretionem: ut sit mulctra, tempus quo mulgentur animalia:
 mulctrale, vas in quòd mulgentur. Depono. In sponcione colloco, sequestro. Quo pignore. Qua
 sponcione, quia pignus sponcioni est.

Da. De grege non ausim quicquam deponere tecum,
 Est mihi namque domi pater, est iniusta nouerca:
 Bisque die numerant ambo pecus, alter & hædos.

D
 Verum id, quod multo tute ipse fatebere maius,
 (Insanire libet quoniam tibi) pocula ponam
 Fagina, celatum diuini opus Alcimedontis:
 Lenta quibus torno facili super addita vitis,
 Diffesos hedera vestit pallente corymbos.
 In medio duo signa, Conon: & quis fuit alter?
 Descripsit radio totum qui gentibus orbem:
 Tempora que messor, que curuus arator haberet,
 Necdum illis labra admoui, sed condita seruo.

E
 Da. Et vobis idem Alcimedon duo pocula fecit,
 Et molli circum est ansas amplexus acantho:
 Orpheæque in medio posuit, syluasque sequentes.
 Necdum illis labra admoui, sed condita seruo.
 Si ad vitulam spectes, nihil est quod pocula laudes.

De grege non ausim quicquam deponere tecum. Suprà enim eum aliena pascere dixit animalia:
 ut, Dic mihi Damocæta, cuium pecus? Iniusta nouerca. Epitheton generale nouercarum. Bisque
 die numerant ambo pecus. Et dū vadit ad pascua: & dum inde reuertitur. Alter & hædos. Malè qui-
 dam priuignum accipiunt, alter enim, de duobus dicimus, non de tribus: Vnde alter, de nouer-
 ca intelligamus. Nec nos moueat quòd alter dixit de fœmina: nam & in subauditione ponun-
 tur ea quæ non possumus dicere & scimus: quia quoties hæc duo genera iunguntur, mascu-
 lum præponderat fœminino. Insanire libet quoniam tibi. Vel sub sponcione contendere, vel
 quòd melius est, carmina componere. Nam insani dicuntur poætæ. Diuini opus Alcimedontis.
 Læus ab artifice. Cicero, Polyæsti esse dicebant. Pocula autem Fagina quasi rem maximam. Quibus

torno facilis. Donatus sic legit. Legitur tamen & torno facilis: ad excludenda duo epitheta A
quod est in latinitate vitiosum, si sit, lenta facilis vitis. *Corymbos*. Vuas hedarum. *Conon*. Dux
fuit: cuius nomen dicit, quia in omnium ore versatur, nam philosophi tacent, quod non facile
potest ad rusticum peruenire. & bene ea dicit philosophi, quæ ad rusticum pertinent, vt, Tem-
pora quæ messor, quæ curuus arator haberet. *Radio*. Id est virga philosophorum, qua geome-
træ lineas indicant. Inuenta autem hæc est ars tempore quo Nilus plus æquo crescens confu-
dit terminos possessionum: ad quos innouandos adhibiti sunt philosophi, qui lineis diuiserunt
agros: inde geometria dicitur: cum non tantum terræ, sed & maris, & cæli, & æris spatia metiri
consueuerit. Significat autem Aratum, aut Ptolemæum, aut Eudoxum. *Nec dum illis labra*
admoni Hypallage, pocula enim labris adhibemus: vt Dare classibus austros. Et tantam in eis di-
cit venerationem, vt necdum illis vsus fuerit. *Idem Alcimedon*. Irrisio est facta iteratione ver-
borum & mirè omnia in vituperationem trahit, quæ ille laudauit. *Et nobis fecit*. Ac si diceret, B
Putas te solum habere pocula: cui enim Alcimedon non fecit? tu pro reuerentia ea non tan-
gis: ego ideo quia vilia esse existimo. *Molli Acantho*. Genus est floris: quia ille dixerat, lenta
vitis. *Syluasque sequentes*. Non secutas: sed quasi adhuc sequentes: vt peritiam artificis laudet.

Me. Nunquam hodie effugies: veniam quocunque vocaris:

Audiat hæc tantum vel qui venit, ecce Palemon.

Efficiam posthac ne quenquam voce laceffas.

Da. Quin age, si quid habes: in me mora non erit vlla.

Nec quenquam fugio, tantum vicine Palemon

Sensibus hæc imis (res est non parua) reponas.

Pa. Dicite: quandoquidem in molli confedimus herba.

Nunquam hodie effugies. Ac si diceret, Ne contendas: excusationes requiris: non quia æstimas
vilia pocula. *Veniam*. Descendam. *Audiat hæc tantum*. Subaudi aliquis, *Tantum* autem, quia su-
spicatur eum victum non posse cedere, qui ita etiam ante certamen est contumax. *Vel qui*. Qua-
si requirentis est, cum subito venit Palemon. Alij distinguunt: vel qui venit. Bene autem du-
bitare eum ipse immisisse videatur, & sit credibile quod ad eius iudicet gratiam. Hoc etiam
Damætas sentiens dicit, *Nec quenquam fugio*. Id est consentio ad eum iudicem quem tu eligis.
Vicine Palemon. Beneuolum reddit ex vicinitatis commemoratione. Terentius, *Vel virtus me tua*,
vel vicinitas, quod ego in propinqua parte amicitie puto.

Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos:

Nunc frondent sylua, nunc formosissimus annus.

Incipe Damæta, tu deinde sequere Menalca.

Alternis dicetis: amant alterna camæns.

Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos. Ipse alibi, Parturit almus ager. Sinè bene subdi-
dit, *Nunc frondent sylua*, referens ad arbores steriles: nam *Parturitionem* de pomiferis dicimus. Vult
autem tempus exprimere quo & deliciae sunt in agris, & rustici minus laborant: vt sit duplex
ad cantilenam inuitatio. *Alternis dicetis*. Quia quasi iratus fuerat, quod Damæta prior locus
dabatur: idcirco ait, *alternis dicetis*. In Amœbae enim carmine difficilior pars respondentis E
est: qui non pro suo arbitrio aliquid dicit, sed, aut maiorem aut contrariam format respon-
sionem: vt diximus suprâ. *Camæna*. Musæ, quibus à cantu nomen est inditum.

Da. Ab Ioue principium Musa: Iouis omnia plena:

Ille colit terras, illi mea carmina cura.

Me. Et me Phœbus amat: Phœbo sua semper apud me

Munera sunt, lauri, & suaue rubens hyacinthus.

Ab Ioue principium Musa. Vel musæ mæ ab Ioue est principium, vel, O musæ, sumamus ab
Ioue principium. Est autem Arati, qui ait, *Ex δίδε ἀφ' ἧς μυσά, τὸν εἶδ' ἄρ' αἰδρεῖ ἰὼν ἰσθ' ἀφ' ἰπτεῖ, μὲν αἰ*
δὲ δίδε: μῦσα ἴσθ' ἀφ' ἰπτεῖ μῦσα δ' αἰδρεῖται ἀφ' ἰπτεῖ, μὲν δὲ δάδαα, ἢ μυσίε πᾶν δὲ δίδε πᾶν ἰσθ' ἰπτεῖ
μῦσα. Iouis omnia plena. Lucan. *Iuppiter est quodcumque moueris*. Ipse alibi, Spiritus
inrus alit, totamq; infusa per artus Mens agit molem. Ipse enim est spiritus, sine quo nihil
mouetur aut regitur. *Colit terras*. Amat. Cæterum superior, colitur: non colit inferiorem. Sic ali-
b' Vnam posthabita coluisse Samo, Id est amasse. Nec mirum si rusticus sumpsit ab Ioue prin-
cipium: quem amare terras constat, & habere carminum curam. *Et me Phœbus amat*. Aut simile
est quod dicit, quia vnicuique deus is quem colit, summus videretur: vt Samme deum sancti
custos

A **custos Soraētis Apollo** : vt Apollinem exæquauerit Ioui. Aut certè ordo fit talis, Me & Phœbus amat: vt & plus dicat, nec Ioui videatur Apollinem comparare. *Sua munera*. Ipsi grata. Id est laurus & hyacinthus. Nam scimus & Daphnem Ladonis fluminis Arcadiæ filiam, dilectam ab Apolline, & Terræ miseratione in laurum conuersam. Et Hyacinthum amatum, tam à Borea, quàm ab Apolline: qui cum magis Apollinis amore lætaretur: dum exerceretur disco: ab irato Borea eodem disco est interemptus, & mutatus in florem nominis sui.

Da. *Malo me Galatea petit lasciuia puella,
Et fugit ad salices, & se cupit antè videri.*

Mc. *At mihi sese offert vltro meus ignis Amyntas:
Notior vt iam sit canibus non Delia nostris.*

B **Antè videri**. A me, antequam lateat. Horatius, *Nunc & latentis proditor intimo Gratus puellæ visus ab angulo. Offert vltro*. Ille plus dicit lege Amœbæi carminis. *Delia nostris*. Deliam alij amicam priorem volunt: alij Dianam, quæ est à Delo: & est canibus nota, per quos venamur, quasi dea venationis. Nâ si ad amicam referas, hoc dicit, Sic frequenter ad me Amyntas venit, vt canibus meis notior sit, quàm amica Delia.

Da. *Parta mea Veneri sunt munera: namque notasi
Ipse locum, aëria quò congestère palumbes.*

Mc. *Quod potui, puero syluestri ex arbore lecta
Aurea mala decem misi, cras altera mittam.*

C **Parta. Preparata. Meæ Veneri. Meæ amicæ. Aëria. Aerij coloris. Congessere. Nidificauere. Aurea mala decem misi**. Plus dicit, nam cum ille dixisset se esse missurum: iste iam misisse confirmat. Aurea autem, aurei coloris. Et volunt quidam hoc loco esse allegoriam ad Augustum de decem eclogis: quod superfluum est. quæ enim necessitas hoc loco allegoriæ?

Da. *O quoties, & qua nobis Galatea locuta est:
Partem aliquam venti diuinum referatis ad aures.*

Mc. *Quid prodest, quòd me ipse animo non spernis Amynta,
Si dum tu seclæris apros ego retia seruo?*

D **Diuinum referatis ad aures**. Ira, inquit, mecum dulcè locuta est Galatea, vt deorum auditu eius digna sint verba. *Animo non spernis*. Id est libentissimè amas. Et est Liptotes figura, sicut, *Munera nec sperno*. Et multi hunc locum allegoricè accipiunt: vt videatur Augusto dicere, *Quid prodest, quia me diligis: si ad capiendos hostes pergens, in otio me relinquis?* Dicitur enim Virgilium sequi voluisse Augustum contra Antonium ad Actiaca bella properantem. *Retia seruo*. Quæ res in venatione minus possidet voluptatis. *Amynta*. Vocatiuus græcus est. Et sciendum, Græca nomina in *As* exeuntia, siue crescant, siue non crescant in genitiuo, vocatiuum in *A* mittere: vt *Æneas, Æneæ, ò Ænea*. Pallas Pallantis, ò Palla, vt Non hæc ò Palla dederas promissa parenti.

Da. *Phyllida mitte mihi, meus est natalis, Iola:
Cum faciam vitula pro frugibus, ipse venito.*

Mc. *Phyllida amo ante alias: nam me discedere fleuit.
Et longum formose vale, vale, inquit, Iola.*

E **Phyllidamitte mihi**. Amicam communem, causa natalis diei: in cuius tantum sacrificio licebat voluptatibus operam dare. Nam in aliis sacrificiis erat castitatis obseruatio: quod etiam sequentia indicant, vbi dicit, *Cum faciam vitula pro frugibus*. Id est, cum pro frugibus sacrificare cœpero, tu tantummodo venito. Sanè *Natalis* apud maiores plenum nomen, posteritas *Natalis diei*: dicere cœpit. Nam cum Horatius dixerit, *Natalis grata numeras*: Iuuenalis ait, *Natalis Coruino diemibi dulcior hæc lux. Cum faciam vitula pro frugibus ipse venito*. Cum sacrificauero. Et figuratè, faciam vitula ait: vt faciam thure, vt faciam agna. Horat. *Ses postat agna, siue malis hædo*. Dicitur autem hoc sacrificium Ambaruale: quòd arua ambiat victima. Sic & ipse in Georgicis, *Térque nouas circum felix eat hostia fruges*. Sicut ambaruale, vel ambarbium dicitur sacrificium quo urbem circuit, & ambit victima. *Vale, vale, inquit, Iola*. Hic pastor aut habuit duo nomina (nam supra eum Menalcam dixit) aut certè Iolam eum, quasi pastorem optimum appellauit à quodam pastore nobilissimo: sicut virum fortem plerunque Achillem: Adulterum, Parim vocamus. Sanè *Longum vale* ita ait, vt toruum clamat, pro aduerbio nomen posuit. *Vale vale* inquit, *Le* corripit sequens vocalis: vt, *Te Corydon ò Alexi*.

F **Phyllidamitte mihi**. Amicam communem, causa natalis diei: in cuius tantum sacrificio licebat voluptatibus operam dare. Nam in aliis sacrificiis erat castitatis obseruatio: quod etiam sequentia indicant, vbi dicit, *Cum faciam vitula pro frugibus*. Id est, cum pro frugibus sacrificare cœpero, tu tantummodo venito. Sanè *Natalis* apud maiores plenum nomen, posteritas *Natalis diei*: dicere cœpit. Nam cum Horatius dixerit, *Natalis grata numeras*: Iuuenalis ait, *Natalis Coruino diemibi dulcior hæc lux. Cum faciam vitula pro frugibus ipse venito*. Cum sacrificauero. Et figuratè, faciam vitula ait: vt faciam thure, vt faciam agna. Horat. *Ses postat agna, siue malis hædo*. Dicitur autem hoc sacrificium Ambaruale: quòd arua ambiat victima. Sic & ipse in Georgicis, *Térque nouas circum felix eat hostia fruges*. Sicut ambaruale, vel ambarbium dicitur sacrificium quo urbem circuit, & ambit victima. *Vale, vale, inquit, Iola*. Hic pastor aut habuit duo nomina (nam supra eum Menalcam dixit) aut certè Iolam eum, quasi pastorem optimum appellauit à quodam pastore nobilissimo: sicut virum fortem plerunque Achillem: Adulterum, Parim vocamus. Sanè *Longum vale* ita ait, vt toruum clamat, pro aduerbio nomen posuit. *Vale vale* inquit, *Le* corripit sequens vocalis: vt, *Te Corydon ò Alexi*.

Da. *Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres,
Arboribus ventis, nobis Amaryllidis ire.*

Me. *Dulce satis humor, depulsis arbutus hœdis
Lenta salix fœto pecori: mihi solus Amyntas.*

Triste. Tristis res. Dulce. Dulcis res. Satis. Segetibus. Depulsis. A lacte prohibitis. vt, Depulsos à lacte domi quæ clauderet agnos.

Da. *Pollio amat nostram, quamuis sit rustica, musam:
Pierides vitulam lectori pascite vestro.*

Me. *Pollio & ipse facit noua carmina, pascite taurum,
Iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam.*

Pollio amat nostram, quamuis sit rustica, musam. Blanditur iam Pollioni patrono: quem tragediarum & historiarum scriptorem Horatius fuisse testatur. Nam in secundo carminum dicit de historiis, Periculose plenum opus aleæ Tractas, & incedis per ignes Suppositos cineri doloso. Item paulo post, Paulum seueræ musæ tragædiæ Desit theatris. Quem, carmen suum, licet rusticum, tamen amare confirmat. Pierides vitulam lectori pascite vestro. Id est, pascite eius armenta, quia legit hoc carmen. vel vitulam ei nutrite pro præmio. Pollio. Sanè alij legunt Pollio, vt prima producatur: alij Polio. Noua carmina. Magna, miranda. Pascite taurum. Hic auget: nam vitulam dixerat.

Da. *Qui te Pollio amat, veniat, quò te quoque gaudet:
Mella fluant illi: ferat & rubus asper amomum.*

Me. *Qui Bauium non odit, amet tua carmina Mau:
Atque idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Quo te quoque gaudet, Subaudi venisse, peruenerat autem ad consulatum post triumphum Dalmaticum. Nam vicerat Salonas ciuitatem Dalmatiæ. Horatius, Cui laurus æternos honores Dalmatico peperit triumpho. Amomum. Flos est Assyrius: vt Lucanus, Vicine mæsis amomum. Qui Bauium non odit. Pro pœna ei contingat vt diligit Meuium pœiorem poëtam. Nam Meuius & Bauus pessimi fuerunt poëta, inimici tam Horatio quàm Virgilio. Vnde Horatius, Mala soluta nauis exit alite, Ferens olenem Meuium. Mulgeat hircos. Faciat ea quæ contra naturam sunt.

Da. *Qui legitis flores, & humi nascencia fraga,
Frigidus, ô pueri fugite hinc, latet anguis in herba.*

Me. *Parcite oues nimium procedere: non bene ripe
Credetur: ipse aries etiam nunc vellera siccata.*

*Fraga. Mora quæ in herbis nascuntur. Ideo dixit *Humi nascencia. Latet anguis in herba.* Allegoria est: nam videtur hoc ad Mantuanos dicere, qui inter milites versabantur armatos: quos sicut anguis, mortem inferre posse non dubium est. *Non bene ripe creditur, Ipse aries etiam nunc vellera siccata.* Allegoria ad illud quod supra diximus, pertinet: quia post acceptos agros, ab Ario centurione penè est interemptus, nisi se præcipitasset in fluuium. *Parcite autem, prohibere. Procedere.* Id est seruate ne procedant. vt, *Gnatus parce tuis.**

Da. *Tityre pascentes à flumine reice capellas:
Ipse, vbi tempus erit, omnes in fonte lauabo.*

Me. *Cogite oues pueri si lac præceperit æstus,
Vt nuper frustra pressabimus vbera palmis.*

Tityre pascentes à flumine reice capellas. Id est, ô Mantua, noli modo velle aliquid agere de repetendis agris. Nam cum opportunum fuerit, Ego omnes lauabo, id est purgabo apud Cæsarem, cum de Actiaco prælio reuersus fuerit. Et bene, in fonte ipse enim per amicos Cæsaris agrum meruerat recipere, tanquam per riuulos quosdam, nunc autem Mantuanis beneficium dicit se ab ipso Imperatore meriturum. Reice capellas. reice ea, procelesmaticus est pro dactylo: & sic est positus vt Genua labant. Item, arietat in portas. Cogite oues. In ouilia colligite. vt Tityre coege pecus. Præceperis. Præoccupauerit, nam naturale est vt lac augeatur frigore, calore minuatur.

Da. *Eheu, quam pingui macer est mihi taurus in aruo:
Idem amor exitium est pecori, pecorisque magistro.*

Me. *His certè neque amor caussa est, vix ossibus hærent:
Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.*

A *Vix ossibus haerent. Vix ossa eorum cohaerent. Teneros oculus mihi fascinat agnos. Dicit caussam maciei, & per transitum, pulchrum se habere pecus significat, quod utique meruit fascinari.*

Da. *Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Treis pateat caeli spatium non amplius vlnas.*

Me. *Dic quibus in terris inscripti nomina regum
Nascantur flores, & Phyllida solus habeto.*

Eris mihi magnus Apollo. Relicto certamine, sibi proponunt aenigmata. Bene autem ait, Eris mihi Apollo; quia in rebus incertis sola opus est diuinatione. Treis pateat caeli spatium non amplius vlnas. Vlna, proprie est spatium in quantum vtraque extenditur manus. Dicta vlna, & τὸ πῶν ἢ ἀλυσθῆναι, id est à brachiis. vnde & ἀδύκωλον & ἴσθμῳ dicitur. licet Suetonius vnū cubitū velit esse tantummodo. Sanè hæc quæstio variè soluitur. Nam alij dicunt significare eum sepulchrum Cælij luxuriosi, qui venditis omnibus rebus & consumptis, tantummodo sibi spatium reseruauit, quod sepulchro sufficeret, & voluisse eum errorem facere ex cæli & Cæli similitudine, vt fit, Dic mihi vbinam sepultus est Cælius, cuius tribus vlnis continetur sepulchrum? Alij verò volunt puteum significari, qui est in Syene parte Aegypti: quam ad hoc nimia altitudinis philosophi effoderunt, vt probarent locum illum esse solum, quem recto Sol intuitu irradiaret. Nam octauo Calend. Iul. die, quando in centro suo est Sol, lumine suo tam imam quoque illius putei, quàm summam terram irradiat. Alij dicunt clypeum Aiæcis trium vlnarum in quo expressa cæli forma fuit. alij specum in Sicilia, per quod rapta est à Dite Proserpina, alij mundum in sacro Cereris. Sed neutrum horum conuenit rustico. Vnde simpliciter intelligendus est cuiuslibet loci puteus, in quem cum quis descenderit, tantum cæli conspiciat spatium, quantum putei latitudo permiserit. Ascronius Pedianus dicit se Virgilium dicentem audisse, in hoc loco se Grammaticis crucem fixisse, volens experiri quis eorum studiosior inueniretur, volens intelligi de Celio Mantuano, vt supra dictum est. Dic quibus in terris inscripti nomina regum Nascantur flores. Quia soluere non potuit, ipse aliam obiicit quæstionem: & captiosè, quibus in terris dixit. Hyacinthus enim vbiq; nascitur, flos qui natus est primo de Hyacinthi sanguine, postea de Aiæcis, sicut Ouidius docet. Est autem quasi lilium rubrum, designans primam Hyacinthi literam. Regum autem nomina, non quoniam ipsi reges fuerunt, sed quia regum filij, vt Magnum reginæ sed enim miseratus amorem, cum de Ariadne diceret Pasiphaes reginæ filia. Sanè multi volunt nomina regum, pro nomine Regis positum, vt sit quemadmodum illud in Terentio, Non perperam meretricum contumelias. cum de vna loqueretur. Nam flos iste Hyacinthi tantum, & non Aiæcis nomen retinet. Tamen sciendum aenigmata hæc, sicut ferè omnia, carere aperta solutione. Phyllida solus habeto. Amisam communem, quod plus est, quàm esse Apollinem. Nam esse Apollinem impossibile est, quod ille promiserat, hic verò, possibilia pollicetur.

Pa. *Non, nostrum inter vos tantas componere lites,
Et vitula tu dignus, & hic, & quisquis amores
Aut metuet dulcis, aut experietur amarus.
Claudite iam riuos pueri, sat prata biberunt.*

Non. Hic distinguendum est, vt sit sensus, Officium iudicis est ferre sententiam, non eorum qui inter se cõtendunt. Vnde malè quidam totum iungunt, Non nostrum inter vos tantas componere lites. nam non negat se facturum esse quod faciet: iudicaturus enim est eos esse pares, dicens, Et vitula tu dignus, & hic, Componere. Finire. vt, Ante diem clauso componet vesper olympo. Id est finiet. Et quisquis amores. Aut metuet dulces, aut experietur amarus. Et tu & hic digni estis vitula, & quicumque similis vestri est. Nam supra vnus dixerat, Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres, Arboribus venti, nobis Amaryllidis iræ. Item alter, Dulce satis humor, depullis arbutus hæc dis, Lenta salix facto pecori, mihi solus Amyntas. Ad cuius amatoris similitudinem pertinet. Aut metuet dulces. Namque hic Menalcas, & amabat, & amabatur: sed tanquam prudens timebat, ne vnquam posset amor ille dissolui. Et contra Damætas amaritudinem amoris expertus fuerat ex amicæ Amaryllidis iracundia. Mesuet dulces. Timebit pro dulcibus ne eos amittat. Sat prata biberunt. Aut intelligimus hunc exisse, vt iuberet pueris suis vt aqua irrigarent, quod illis cantantibus factum est, aut, & re vera dicit, riuos claudite. aut certe allegoricè: hoc dicit, iam cantare desinite. satiati enim audiendo sumus.